

Temsil ve Mekân: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Ortabahçenin Söylemsel İnşası*

Hasan İçen¹ , Ahmet Uysal²

Öz

Zaman-mekân ikiliğinde ilginin mekân yönüne kayması modern dönemden post-modern döneme uzanan süreçle ve ilişkiler ağıyla beraber ele alınabilecek bir olgudur. Bu geniş sürecin sonucunda mekân ve yer hem toplumsal hem de bireysel yaşamın merkezinde yer alan kavramlar haline gelmiş böylece çeşitli çalışmalar da bu kavramları konu almıştır. Bu çalışmaların bir kısmı da mekânın nasıl “yer”e dönüştüğünü ve “yer”in gerçekte ne olduğunu anlamaya yöneliktir. Bu noktada işlevsel bir kavram olarak temsilin öne çıktığını görürüz. Temsil, bireyin anlamı oluşturma, aktarma ve yeniden üretme sürecine ilişkindir ve kısaca gerçekliğin yeniden üretimidir. Gündelik veya toplumsal hayattaki yerler de bir özne tarafından işlenmiş/yeniden üretilmiş anlamlara sahiptirler ve bu temsiller özellikle dilin yardımı ile sürekli bir devinin hali yaşarlar. Bu bakımdan gündelik ya da toplumsal hayatın mekânları/yerleri dil ve temsil kavramlarının perspektifinden okunabilir. Ortabahçe, yani 1935'te Ankara'da kurulan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin ortasındaki avlu 1974 yılında ortaya çıkmıştır ve ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik serüveninin net olarak izlenebileceği bir alandır. Toplumsal/bireysel hayatta yansımalarını görebildiğimiz Ortabahçe, oldukça özgün bir yer konumdadır. Bu çalışma birçok bakımdan özel bir mekân olan Ortabahçe'yi temsil kavramıyla inceleyerek bir mekânın özne tarafından yere dönüştürülüş sürecini anlamaya çalışmaktadır. Karma yöntemin kullanıldığı çalışmada Ortabahçe özelinde mekâna dair anlamların, temsillerin ve söylemlerin nasıl çeşitlenebildiği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Temsil • Mekân • Söylem • Ortabahçe • Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Representation and Space: The Discursive Construction of Ortabahçe at the Faculty of Language, History and Geography

Abstract

The shift of interest in the time-space duality in favor of space is a phenomenon that can be seen within the relations extending between the modern and post-modern periods. As a result of this process, space and place have become central concepts in social and individual life, and thus various studies have focused on these concepts, with some studies addressing an understanding of how space transforms into place and what place really means. In this regard, representation as a functional concept is seen to occur in the foreground. Representation is related to how an individual creates, transfers, and reproduces meaning. In short, representation is the reproduction of reality. Places in daily and social life have meanings that are processed and reproduced by subject, and these representations experience a constant state of motion, especially with the help of language. In this respect, the spaces and places of daily and social life can be studied from the perspective of the concepts of language and representation. Ortabahçe is the courtyard in the middle of the Faculty of Languages and History-Geography. It was established in Ankara in 1935 and emerged in 1974 as an area where one can observe the social, political, and economic adventure of the country. Ortabahçe's reflections can be observed as an actual place in social and individual life. This study examines Ortabahçe through the concept of representation and attempts to understand the process of transforming space into place. The study uses mixed methods and has revealed how the meanings, representations, and discourses of space have diversified.

Keywords: Representation • Space • Discourse • Ortabahçe • Faculty of Languages and History-Geography

* Bu çalışma “Temsil ve Mekân: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Ortabahçenin Söylemsel İnşası” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1 Sorumlu yazar: Hasan İçen (Arş. Gör.), Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Nevşehir, Türkiye, Eposta: hasanicenn@gmail.com ORCID: 0000-0003-3453-1240

2 Ahmet Uysal (Doç. Dr.), Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Nevşehir, Türkiye, Eposta: ahmetuysalhg@gmail.com ORCID: 0000-0003-3278-5570

Atıf: İçen, H. & Uysal, A. (2022). Temsil ve mekân: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Ortabahçenin söylemsel inşası. *Istanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, Advanced online publication. <https://doi.org/10.26650/SJ.2022.42.2.0033>

Extended Summary

This study focuses on the process of transforming a space into a place, which is one of the most popular subjects in human geography. Using detailed explanations, the study aims to reveal which discourses and representations effect the transformation of space to place. The courtyard of the Faculty of Languages and History-Geography in Ankara University has been chosen as the research field. The courtyard, also known as Ortabahçe, is practically a micro-cultural area with its own unique concepts, denominations, and practices. Moreover, the historical and social context of this micro-cultural space has transformed it into a public space that both affects and is affected by its users. In addition to being a respected educational institution known across the country, the faculty there has always been popular in different contexts since its establishment, and the context of its popularity has constantly changed throughout its history. This change was also reflected in the representations that took place in the media in the 1990s concerning the faculty, which had been established to train the intellectuals of the young Republic and was also known at the time the communist school.

The Faculty and Ortabahçe are also places that are a part of students' daily lives. Students who choose to study there start to construct their own world of meanings and create other unique Ortabahçes. Therefore, a large part of the study will focus on individual experiences. In addition, most of the representations concerning Ortabahçe were produced and are still being produced by agents who have not themselves experienced the place. However, those subjects in Ortabahçe also question the validity of these representations, because these representations are the products of a discourse to which they do not belong. A valid discourse on Ortabahçe is possible only within the framework of individual experience. Therefore, this study considers Ortabahçe to be a discursive construction.

The study attempts to reveal the concepts related to the history of the faculty and connect them to society and social change. Therefore, the study's research question involves how socioeconomic and political changes affect discourse and whether these changes can be studied through a place such as Ortabahçe. The study designed and implemented the semi-structured interviews, conducting 16 interviews with 13 participants. While the interviews were also conducted either online or face-to-face, three participants ended up being re-interviewed for various reasons. The interviews had no time limits, and the participants were explained that their names could remain anonymous if desired at the beginning of the interviews. While conducting the interviews with the participants, permission for making an audio recording of it was obtained from them verbally. Although 11 of the interviews were recorded, five interviews could not be recorded as per those participants' request. The study used the purposeful sampling method to select the 13 participants to ensure a high representation

of the faculty. Apart from this, the study also applied the archive method to scan the media sources, official archives, and individual archives related to the faculty and Ortabahçe, as well as to use the materials from these sources.

The findings section has been compiled under two main headlines. The first is the Diachronic View of Ortabahçe, which aims to convey both the material and spiritual story of Ortabahçe, as well as the formation of the representations within the different discourses on Ortabahçe (i.e., the representation of society in Ortabahçe). To this end, the section uses archival materials as well as individuals' retrospective narratives as archival sources. The second heading is Synchronic View of Ortabahçe, which discusses this view within the framework of individual and daily life. For this reason, many subheadings have been identified here by blending the participants' stories and the personal experiences of the researcher, with all these different subheadings being an attempt to present the stories of Ortabahçe.

From the perspective of structuralist theory, the construction of Ortabahçe at the level of discourse is a battleground of various contradictions. According to the interviews, contrasts such as modernity and traditionalism, progressiveness and reactionism, right and left, political and apolitical, big narratives and small worlds, and seeing behind the visible and standing out in a consumer society are observed with regard to Ortabahçe. As previously stated, the traces of the political and social debates of Turkey can be seen in Ortabahçe, and from this aspect, Ortabahçe is not independent of the subjects' perceptions and narratives regarding Turkey. In fact, Ortabahçe includes elements about the kind of Turkey the individuals there desire. While Ortabahçe can be read as a reflection of the narrative regarding Turkey on a macro scale, it is also a micro-space that is constructed by narratives, and taking a closer look at the contrasts in Ortabahçe would be useful in this regard.

Contradictions that contain deep social, political, and cultural breaks also involve conflict, interactions, and reproductions at the same time. In this context, the perspective of post-structural geographies will be very useful for understanding this phenomenon. Because post-structuralist thought strives to overcome the contradictions of life, the relativity of these contrasts must be taken into account when considering the contrasts present in Ortabahçe. As such, one can say that the discursive construction of Ortabahçe has been the struggle and interaction of multiple, fluid, and interpenetrating relativities.

As a result, the study has concluded Ortabahçe to exist in three different dimensions. Firstly, Ortabahçe acts as a public space and is the platform where interpersonal communications are most active. Everything that is popular in society is discussed and conveyed here. This aspect of Ortabahçe also gives it a great deal of originality, due to which the faculty has been able to maintain its respectable position in society. Secondly, Ortabahçe appears as an area of conflict, as political groups that have existed

for a long time in Ortabahçe have developed practices of conflict and violence. In addition, a spatial separation has appeared between the groups, with the conflict itself having formed a very significant portion of the discourse on Ortabahçe, especially between 1990-2010. However, one should note the media as having also played a major role in this discourse. The media has tended to produce sensational news about Ortabahçe by acting selectively and manipulatively. In this context, media representations come into play as one of the biggest tools society has used to construct its reality, playing a role in the production of so-called true information about Ortabahçe. Thirdly and lastly, Ortabahçe appears as a stage at the micro-scale, where space is entirely about the individual. The concepts prominent in Ortabahçe now become concepts that gain meaning on an individual scale, such as being seen, meeting, social media, and consumption. In this respect, Ortabahçe gains the context of being a part of individuals' daily lives and has a special place in reflecting society through the individual.

Yirminci yüzyıl sonunda sosyal bilimlerde “mekâna dönüş” ve coğrafyada “kültüre dönüş” olguları mekân kavramına özel bir anlam kazandırdığı gibi eş zamanlı olarak sosyoloji, antropoloji, etnografya, siyaset bilimi, beşeri coğrafya gibi disiplinlerin daha da yakınlaşmasını ve hatta bazı konularda içiçe geçmesini sağlamıştır. Coğrafyanın tüm çalışma alanlarını, sıkça kullanıldığı üzere “insan, mekân ve bunların etkileşimi” başlığında toplamak mümkündür. Cresswell bu konu ile ilgili “Coğrafyanın ilgilendiği tüm konulara baktığımızda hepsinin temelinde mekânın yattığını görürüz” (Cresswell, 2014) demiştir. Bu tarz bir tanımlama konunun problematik yapısına da vurgu yapar; insan, toplum ve mekân birçok farklı şekilde etkileşim halindedir ve bu durumu daha spesifik hale getirmeden bilimsel bir çalışmanın konusu yapmak mümkün değildir. Dolayısıyla coğrafya disiplininde bu noktada ayrımlara gidildiğini ve farklı çalışma alanlarının ortaya çıktığını görürüz. Bundan bağımsız olmayan beşeri coğrafya da insanın; mekânla bağına, bir mekânı nasıl yer’e dönüştürdüğüne, mekânı ve toplumu nasıl organize ettiğine, diğer insanlarla mekân bağlamında nasıl etkileşime geçtiğine ve yerel/bölgesel/küresel bağlamda kendisine ve diğer insanlara dair algısını nasıl kurduğuna ilgi duyan çalışma alanıdır (Fouberg ve ark., 2020).

Agnew (2014) bir yerin üç boyutu olduğundan bahseder. Bunlar sırasıyla konum, lokalite ve hissiyattır. Konum ve lokalite ile Agnew’ün mutlak ve izafi konuma atıf yaptığını söylemek yanlış olmaz. Hissiyat ise oldukça farklı bir konudur. Yer hissiyatı orda yaşayanların hareketine anlam katan, yere dayalı kimliğin özüdür. Bir mekânın hissiyatı olabileceği ya da bazı mekânların diğerlerinden belirgin şekilde ayrışabileceği insanoğlunun yeni bir keşfi değildir. Fakat insan-mekân etkileşimi konu olduğunda geçmişten çok yakın bir geleceğe kadar özne olarak insanın konumlandırıldığını görürüz. Bu bağlamda hissiyat her zaman özneye bağlanmıştır ve mekânın artık sabit ve edilgen olmadığını kabul etmemiz gerekir. Bu doğrultuda coğrafya disiplini bağlamındaki çalışmalar zamanla yer duygusu/algısı (sense of place), bir yere ait olma, kök duygusu gibi konulara yoğunlaşmıştır. Fiziksel çevre ile insan ilişkisini ele alan bu çalışmalarda çeşitli terimlerin yer aldığını görürüz. Bu, çalışmacıların geldikleri disipline veya benimsedikleri paradigmalara göre çeşitlilik gösteren bir noktadır. Örneğin Low ve Altman (1992) “yere bağlılık” kavramını kullanırken Jorgensen ve Stedman (2001) ise “yer hissi” kavramını kullanır.

Klasik anlamda insan çevre etkileşimini aşmaya çalışan bir başka terim ise “yer kimliği”dir ve buna göre yer kimliği denilince ilk olarak yerlerin morfolojik özelliklerine de vurgu yapıldığını belirtmek gerekir. McNeill ve Tewdwr-Jones (2002) çalışmasında ulus devletlerin binaların dizaynı ile inşa ettikleri kent kimliğinden bahsetmektedir. Gaspodini (2004) de inşa edilmiş kültürel miras kavramını aktarırken yapıların morfolojik özelliklerinin önemli olduğunu vurgular. Aynı şekilde Lynch (2010), ünlü çalışması “kent imgesi”nde bireylerin kentsel mekândaki özellikleri nasıl algıladıklarını ve daha sonra hatırladıklarına vurgu yapar ve bunun bireylerdeki kent temsiline şekil verdiğini belirtir. Sonuç olarak şehirlerin sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda

ortalama bir vatandaşın zihninde de var olduğunu ve bunun şekillenmesinde fiziki unsurların da önemli olduğunu ortaya koymuştur. O halde şunu kesin bir şekilde söyleyebiliriz; meydanlar, binalar ya da anıtlar şekilsel özellikleri ile kendileri hakkında oluşturulan yer algısına ya da duygusuna etki ederler. Bu kapsamda sembolik önemi yüksek yerlerin, örneğin bir zafer meydanının bireyde azamet ve şaşkınlık duygularını yaratması oldukça normaldir.

Her ne olursa olsun yer'e ait duygularımızın ve yer bağlılığının oluşumunda öznel olan insanın kendi iç dünyasının ezici etkisini kabul etmek gerekir. Natüralist yaklaşımı benimsemiş çalışmacıların yer duygusunun inşasında özneliği vurguladığını görürüz. Örneğin, Tuan (1977), "Sıradan bir mekân ona değer yükledikçe yer haline gelir" önermesiyle mekân ve yer arasında özneliğe dayalı bir ayrım yapar. Steele (1981) yer duygusunu açıklarken insanların çevrelerine ilişkin öznel algılarına ve bu ortamlar hakkında az çok bilinçli hislerine de atıfta bulunmuştur. Hummon (1992), kişisel ve sosyal yaşamın gündelik dünyasında duygunun öne çıktığını ve yerlere dair algıların her zaman duygu, değer ve diğer kişisel anlamlar bağlamında açıklanabileceğini savunur. Dolayısıyla bu vurguladığımız ikinci boyut yerlere ait duyguların birey tarafından geliştirildiği ve yer algısının oldukça öznel olduğudur. Kısacası, günümüz coğrafi düşüncesinde insanın özneliğiyle oluşan yer duygusu aynı zamanda mekânın anlamı genişletip çok boyutlu hale getirmiştir.

Gözden kaçmaması gereken bir başka boyut ise mekânda gerçekleşen olaylar ağıdır. Low ve Altman (1992), insanların mekâna bağlılığının sosyal ilişkileri de içerdiğini belirtmişlerdir. Bir mekânın barındırdığı sosyal ilişkilerin bağlanma süreci için mekânın kendisine eşit veya ondan daha önemli olabileceğini öne süren çalışmacılar, yerleri kültürel ilişkilerin meydana geldiği bağlamlar olarak nitelerken insanların bağlı oldukları şeyin sadece yer değil, sosyal ilişkiler olduğunu savunurlar. O halde şunu diyebiliriz ki bir yer'e ait duygularımızı ya da algılarımızı oluştururken orada yaşadığımız sosyal ilişkilerin de rolünü de hesaba katmak gerekir.

Massey (2012)'in de belirttiği gibi bir yerin biricikliğini oluşturan orada sosyal ilişkilerin, tecrübe ve anlayışların karşılıklı etkileşimleri ve eklemlenmeleridir. O halde vardığımız noktada nereden bakarsak bakalım mekânın yer'e dönüşümünün bir inşa olduğunu görürüz. Toplumsal veya bireysel bağlamın her ikisinde de yerler birer inşadır ve bu bazen temsiller yoluyla, bazense duygular yoluyla gerçekleştirilir. Hatta günümüz postyapısalcı coğrafya bağlamında temsil ve duygunun bir mekânda içiçeliği söz konusudur. Bu noktada, genel bir çerçeve önemlidir: Bir mekânın yere dönüşümünü anlayabilmek için ilk olarak orası ile ilgili temsil ve söylemlere, ikinci olarak ise orayı deneyimleyen bireyin iç dünyasına bakmak gerekecektir.

Benliğimiz dışındaki dünyayı anlamlandırma çabası, iletişimin başlangıç noktasını oluşturmakla beraber kültürlerin ve toplumların oluşumuna kadar uzanan bir olgudur.

Anlamlandırma sürecimizde işleyişin ne olduğuna dair kesin bir bilgi olmasa da birçok farklı açıklamadan bahsedilebilir. Temsil kavramı da bunlardan biridir. Buna göre yeni karşılaşılan durumlar, nesnelere ya da olgular zihnimizde var olan temsil kategorileri ile anlamlandırılır. Örneğin adını bilmediğimiz bir nesneyi anlamlandırmak ancak “bildiğimiz” ya da hakkında bir temsile sahip olduğumuz diğer nesnelere benzeşim durumunda mümkün olmaktadır.

Temsil daha çok zihin dünyamızı aktarmada kullandığımız araçlar olarak ele alınır. Stuart Hall’a göre temsil, “bir şey hakkında anlamlı bir söz söylemek ya da dünyayı diğer insanlara anlamlı bir şekilde tasvir etmek için bir aracın (Hall’un çalışmasında bu dildir) kullanılmasıdır” (Hall, 1997). Temsil kelime anlamı olarak da birkaç kullanıma sahip olsa da bunların çoğu aslında bir ortak noktayı paylaşmaktadır. Bu ortak nokta temsilin iletişimin temel parçası olduğudur. Hatta bu ifade daha da ileri götürülecek olursa; iletişim, neredeyse tamamen temsillerin karşılıklı aktarımıdır.

Gerçekten de temsil, zihin dünyamızı başkalarına aktarırken kullandığımız en güçlü enstrümandır. Fakat temsiller aynı zamanda zihin dünyamızı kurmamıza da yarar. Dil, başka bireylerin, örneğin yeni neslin bilgi ediniminde çok önemli bir rol oynadığından hem bilgiyi aktaran hem de bilgiyi oluşturan bir temsil sistemi şeklinde görev yapar ve bu yüzden anlamlandırma sürecinde temsilleri de ele almamız gerekir. Temsil gerçeklikle ilgili bir kavram değildir ve görünenin altında derin anlamlar aramaya değil, görüneni çözümlmeye yarar. Chambers (2008) hem Marksist hem de Baudrillci eleştirinin görünenin altındaki derin anlamlara odaklılığından indirgemeci olduğunu söyler, bu tarz bir yaklaşım bizi bu çalışmanın da temel dayanaklarından olan gündelik hayatın ontolojik varlığını göz ardı etmeye iter. Dolayısıyla gündelik hayatı göz ardı etmemek için “derin anlamcı” bir yoldansa çözümleneci bir yol tercih edilmelidir. Gündelik hayat, zihnimizde rutinlerden oluşan ve derinliği olmayan aktiviteler olarak kodlanmış ve önemsiz görülmüştür. Gündelik hayatın içinde, onu oluşturup dönüştüren ve temsil kavramı ile doğrudan ilişkili bir diğer kavram söylemdir.

Söylem kavramı da kelime anlamının kastedileni tam olarak karşılamadığı bir görünüm çizer. Çünkü bu kavram, sadece dilin kullanımı vasıtasıyla bir şeyler söylenmiş olması değildir. Söylem dilin, anlamı aktarabilmesine yani; üretimine, dolaşıma sokulmasına ve insanlarca alınmasına ilişkin süreçlerin tamamıyla alakalıdır. Foucault’nun söylemi olumsuzluk ve olumsal gerçeklik ile alakalıdır. Bu doğrultuda söylem dilin gramerini ve onun sayesinde istenen sözlerin söylenebilmesini yani, Sausure’ün *langue* ve *parole* olarak tanımladıklarını kapsar, fakat aslında tüm söyleyebileceklerimizin sınırlarına ilişkindir. Söylemler, düşünme ve anlam üretme yollarından daha fazlasıdır. Söylemler neyin söylenebileceğini hatta daha da ileriye gidecek olursak neyin “duyulabileceğini” belirler. Foucault söylemi bir temsil sistemi olarak görür ve bir söylevi “anamlı” kılan kuralları/düzenlemeleri yakalamaya çalışır

(Hall, 2001). Bu çalışmada ise söylemin dinamiklerinden ya da oluşum şeklinden çok Ortabahçe¹'ye ait bilginin bir söylem içerisinde oluşturulduğu söylenebilir.

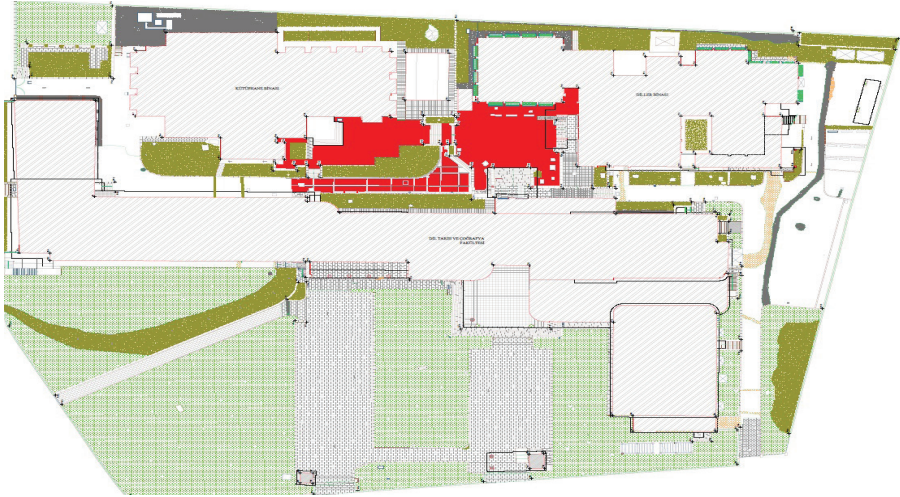
Amaç ve Yöntem

Bu çalışma bir mekânın nasıl üretildiğini/inşa edildiğini hem toplumun hem de bireyin özne olduğu iki ayrı perspektifte konu edinmektedir. Bu bakımdan çalışmanın girişinde saydığımız; insanın mekânla bağı, mekânın yer'e dönüştürülme süreci ve yer kimliğinin inşası konuları çalışmanın üzerine inşa edildiği başlıklardır. Bu çalışmada da kullanılan temsil ve söylem kavramları yapısalcı paradigmanın ve ona bağlı düşüncenin ürettiği kavramlar olarak karşımıza çıksa da çalışma tamamen yapısalcı kuramdan beslenmek yerine çoğulcu bir bakış açısı yakalamayı amaçlamıştır. Yapısalcılık bir düşünce akımı olarak Demir ve Acar tarafından "çözümleme biçimi olarak yapıyı ele alan ve yapının onu oluşturan elemanlardan daha fazlasını ifade ettiğini savunan bir yaklaşım" şeklinde tanımlanır (Demir & Acar, 2005). Yapısalcılık akımı tarihselci ve ampirik geleneği reddetmeden eleştirerek bilimin asıl amacının insanı kurmak değil anlamak olduğunu vurgular (Koyuncu, 2011). Bu nedenle yapısalcı düşünce kimi zaman yönetime yönelik bir akım olarak da değerlendirilir. Yapısalcılık elbette ki bir yöntem de sunmaktadır, örneğin Marksist ve Feminist düşünce kimi noktalarda yapısalcı yöntemden yararlanmakla beraber yapı-özne etkileşimine odaklanır. Yapısalcı düşüncenin yapı ve özne arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışması yapısalcılığı sadece bir yöntem olmaktan ziyade bir perspektif haline gelmesini sağlar. Ayrıca çalışma, yeni kültürel coğrafya çerçevesinde peyzajı bir metin (text) olarak kabul eder. Kültürel coğrafya ve bu alandaki çalışmacılar 20. yüzyıl sonlarında birçok teoriyi denemiştir ve bunlardan biri olan post-yapısalcılık da kültür ve peyzajın bir metin olarak değerlendirilebilmesini sağlamıştır (Cosgrove & Jackson, 1987; Anderson, 2019). Bu çalışma coğrafya çalışmalarının temelindeki mekân olgusunun farklı disiplinlerin ortaya koyduğu kavramlarla ele almaktadır.

Çalışmanın amacı beşeri coğrafyanın sıkça üzerinde durduğu mekân ve yer ayrımı bağlamında pratiğe yönelik bir deneme yapmaktır. Pratiğe dönüklük Tuan'ın (1977) mekân ve yer ayrımında kullandığı deneyim (experience) kavramının farklı boyutlarının da var olduğu kabulü ile sağlanır. Daha farklı bir ifadeyle bu çalışmada bir mekânın temsiller ve söylemler yoluyla da bir yer'e dönüştürülebileceğini ve buna ek olarak mekânın gerçekten fiziksel anlamda deneyimlendiği anlarda dahi temsil ve söylemin devrede olduğu savunulmaktadır. Sırasıyla söylem, temsil ve deneyim kavramları tam da çalışmaya konu olan mekânın ortaya çıkarılmaya çalışılan dönemsel, toplumsal ve bireysel anlamlarına yönelik işlevsel araçlar olarak görev yaparlar.

1 Ortabahçe Ankarada bulunan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin ana bina ve ek binaları arasında kalan avluya verilen isimdir. Burası öğrencilerin vakit geçirebileceği kısıtlı alanlardan en büyüğü ve en rahat görenidir.

Ek olarak çalışma sahası özgün ve çok boyutlu bir mekân olarak göze çarpmaktadır. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF) Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yükseköğretim kurumlarından biri olmakla beraber açıldığı günden itibaren ülkede hem sosyal bilimlerin itici gücü olmuş hem de yeni şekillenen bir ulus devletin ihtiyaç duyduğu kadroları yetiştirmiştir. Bu iki ayrı işlevi onu hem ulus devletin tarihi ile hem de sosyal bilimlerin ülkedeki gelişimi ile bütünleştirir. Bunun dışında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF)'nin iki ayrı boyutunun olduğunu söylemek mümkündür. İlk boyutta fakültenin tarihle ve siyasetle yoğrulmuş yapısını görmek mümkündür. Bu durum fakültenin Atatürk'ün emriyle kurulmuş olmasından burada yetişen kişilerin kendi alanlarında ülkenin önde gelen isimleri oluşuna kadar geniş bir yelpazeden beslenir. Yeni kurulmuş cumhuriyetin ilkleri, çalkantıları ve başarıları zaten az olan kurumların çoğunda iz bırakmıştır ve fakülte de bu kurumlardan biridir. Bu açıdan örneğin Muazzez İlmiye Çığ gibi fakültenin ilk mezunlarının fakülte hakkındaki görüşlerine baktığımızda (Erbaş, 2017) fakülteye ve orada okuyan öğrencilere ideolojik bir misyon yüklendiğini de görürüz. Bu ve çalışmanın bulgular kısmında daha detaylı verilen benzer diğer söylemler fakülteye ait politik boyutu kurmakta ve yeniden üretmektedir. Fakültenin bu boyutu çalışmada birbirine bağlı bir akış olarak, yani diyakronik olarak ele alınmıştır. Geçmişten bugüne fakülte ve onun özelinde Ortabahçe'nin politik kimliği, onun bir mücadele ve çatışma alanına dönüşü bu şekilde anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

Şekil 1. Fakülte planı ve Ortahçe

Bir başka açıdan DTCF temelde bir eğitim kurumudur ve bu da onun bireylerin gündelik hayatında yer tutmasını sağlar. Köklü ve seçkin bir eğitim kurumu olarak ülkede sosyal bilimler okumak isteyen öğrencilerin ilk birkaç tercihi içerisinde yer

alan fakülte, onların eğitimleri boyunca da hayatlarının bir parçası haline gelmektedir. Dolayısıyla bahsettiğimiz bu boyutta fakültenin toplumsal, tarihsel ya da siyasal konumundan ziyade bireysel boyut vardır. Her ne olursa olsun DTCF her gün binlerce kişi tarafından deneyimlenmektedir ve kişiler burası ile ilgili algılarını oluşturacak söylemlere maruz kalmakta ya da bunları üretmektedir. Bireysel boyut bu nedenle çalışmanın oldukça önem verdiği bir noktadır. Bireysel deneyim aynı anda hem Ortabahçe'den bağımsız hem de onunla iç içe ele alınabilecek özgün bir alandır. Bireysel deneyim ve gündelik hayat ele alınırken de farklı bireylerin farklı bağlamların söz konusu olduğunu görürüz. Burada senkronik yaklaşım aynı anda beraber var oluşu verebilmek için bireysel farklılığın öne çıkarıldığı bir çerçeve olarak seçilmiştir.

Ortabahçe'ye yönelik anlamlar iki farklı perspektiften verilmeye çalışıldığından tüm çalışma iki bölüm olarak kurgulanmıştır. İlk bölüm Ortabahçe ile ilgili anlamlı bir söz söylemeyi mümkün kılan söylemin izini sürme amacıyla Foucault'nun "Arkeoloji" yöntemini izlemeye çalışır. Bu yöntemi kısaca bir tarihselliği takip ederek olguların araştırılması olarak özetlemek mümkündür. Dolayısıyla bu bir nevi tarama yöntemidir. İkinci bölümde Ortabahçe'de günümüzde var olan fenomenler, gündelik hayat çerçevesinden ele alınacak ve burada temsil kavramı öne çıkarılacaktır. Bu açıdan soykütük (genealogy) yöntemi bu bölümde benimsenen yöntemdir. Soykütük, tarihsellikten bağımsız olduğunu varsaydığımız gündelik hayatın öğelerini içerir (Foucault, 1980).

Çalışma genel olarak nitel desenedir. Nitel yaklaşım insanların deneyimlerini ve bu deneyimler sonucu ortaya çıkan anlamları araştırmayı, bireyi sosyal veya doğal çevre bağlamında ele alabilmeyi amaçlayan (Creswell, 2016) ve genellikle de sayısal olarak ölçülemeyen her şeye yönelebilen bir yöntemdir. Nitel araştırma ayrıca araştırılan konunun farklı boyutlardan ve derinlemesine ele alınmasına olanak verir. Nitel araştırma, sabit bir gözlemci olmaktan ziyade kişiler veya yerlerle ilk elden ilişki kurarak onları tanımayı amaçlar. Nitel araştırma büyük kitlelerdense küçük örneklem gruplarını dikkate alır (Patton, 2018). Bu doğrultuda çalışmada örneklem grubu küçük tutulmaya çalışılmış ve örneklem grubu amaçlı seçilmiştir. Fakültede günümüzde hala bulunan ya da farklı dönemlerde ayrılmış çeşitli kişilerin bulunması amaçlanmış ve bu çaba doğrultusunda görüşülen kişiler 1970 ile 2020 yılı aralığında Ortabahçe'de bulunmuş kişilerdir.

Çalışmada 13 katılımcı ile 16 mülakat gerçekleştirilmiştir. Bu mülakatlar yarı yapılandırılmış olarak tasarlanmış ve uygulanmıştır. Ayrıca mülakatlar online ve yüz yüze olmak üzere iki farklı şekilde yürütülürken 3 katılımcı çeşitli sebeplerle tekrar mülakata alınmıştır. Mülakatlarda süre kısıtlaması gözetilmemiştir. Görüşme başında kişilere isimlerinin istenirse gizlenebileceği konusunda açıklama yapılmıştır. Çalışmanın etik kurul oluru alınmıştır. Katılımcılarla görüşmeler yürütülürken ses kaydı almak

üzere izin sözlü olarak alınmıştır. Görüşmelerin 11 tanesi ses kayıtları ile kayıt altına alınsa da 5 adet görüşmenin ses kayıtları izin verilmemesi sebebiyle alınamamıştır. Burada bahsedilen 13 katılımcı fakültenin beşerî portresinin en iyi şekilde temsilinin sağlanabilmesi açısından amaçlı seçilmiş örneklemelerdir. Bu noktada hem tarihsel dönemlerden katılımcılar hem de personel, akademisyen ve öğrenci gibi farklı gruplardan katılımcılar seçilmiştir. Bunun dışında 2 katılımcı fırsat örnekleme, yani ani ortaya çıkan örneklem olarak çalışmaya eklenmiştir. Tüm katılımcılarla yapılan görüşmelerde de süre sınırı konulmamış, görüşmedeki anlatı yönüne şekil verilmeye çalışılmamıştır. Bu açıdan katılımcılarla yapılan görüşmeler en azı 20 dakika, en fazlası ise 170 dakika olan geniş bir aralıktadır. Görüşme yapılan katılımcılardan harita çizmeleri, Ortabahçe'ye ait fotoğraflar vermeleri veya Ortabahçe'ye yönelik bir deneme yazmaları da istenmiştir. Bu materyaller de çalışmanın farklı bölümlerinde kullanılmıştır. Katılımcı cevapları çalışmada birebir alıntılanır çünkü burada içerik analizi işleyişinin benimsenmiştir.

Çalışmanın Ortabahçe'nin tarihselliğine yönelik tasarlanan kısmında ise ağırlıklı arşiv tarama yöntemine başvurulmuş, geçmişe yönelik bilgi sağlayan kişisel fotoğraf arşivleri, resmi arşivler, gazetelerde ve diğer haber organlarında yer alan haberler, fakülte'deki farklı toplulukların (sanat, politik ve akademik) sağladığı basılı materyal ve araştırmacıya ait olan materyaller incelenerek çalışmada kullanılmıştır.

Son olarak şunu da belirtmek gerekir; bu çalışmayı yürüten araştırmacı konu olan fakülte'de lisans eğitimini 2010-2014 yılları arasında tamamlamış burası ile ilgili yoğun kişisel deneyime sahiptir. Bu doğrultuda bir DTCF mezunu olarak kendi kişisel deneyimlerine de çalışma boyunca yer vermiştir. Bu noktada çalışmada empatik tarafsızlığın tehlikeye düşürülmediği ve olabildiğinde dengede tutulmaya çalışıldığı söylenebilir. Nitel araştırmaların doğası gereği tarafsızlık büyük bir sorun olarak öne çıkar çünkü araştırmacının kendi çevresine dair konuları ele almasının hem avantajları hem de dezavantajları bulunmaktadır (Marshall & Rossman, 2014). Bu sınırlılık, araştırmacının sahaya yönelik hâlihazırda bulunan duygularından kaynaklansa da çalışma zaten bir mekâna ait anlamları konu edindiğinden çalışmayı engelleyecek bir konumda değildir.

Ortabahçeye Diyakronik ve Senkronik Bakış

Diyakronik Bakış ya da Geçmişten Günümüze Ortabahçe

DTCF ve Ortabahçe köklü tarihleri ve bu süreç boyunca fiziksel/kurumsal varlıklarını kesintisiz olarak sürdürebilmiş olmalarıyla da öne çıkarlar. Bu da onların hikâyesi ile Türkiye'nin siyasi, sosyal, hatta ekonomik tarihinin iç içe geçmesini sağlamıştır. Dolayısıyla Ortabahçe'ye diyakronik bakış aslında Türkiye tarihinin bir mekâna yansımalarının ele alınmasıdır. Bunu desteklemek için tarihi dönemlere ayırma pratiğine

de göz atmak mümkündür. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin konu eden önceki çalışmalarda da (Erbaş, 2016; Şeşen, 2015) bu tarihin dönemlere ayrıldığı ve bu dönemlerin de çoğunlukla Türkiye'nin siyasi tarihi ile örtüştüğü görülebilir. Üstelik çalışmada yer alan görüşmeciler de ülkenin yaşadığı dönüşümlerin Ortabağçeye anlık olarak yansıdığını ifade etmektedirler.

Çalışmayı tarihi dönemlere ayırmak da kendi içerisinde bir sınırlılık oluşturur çünkü ülke siyasi tarihinin sıkça büyük değişimlere tanık olmuş ve bu da fakülteye yoğun derecede yansımıştır. Ayrıca bu tarihin ise farklı ideolojik ya da siyasi eğilimlere mensup kişiler tarafından oldukça farklı aktarıldığı veya deneyimlendiği görülmüştür. Ancak diyakronik akışın kilometre taşları neredeyse her kesim için birebir aynıdır.

Fakültenin 1940 yılında kendi binasına geçtiği bilirse de bugünkü sınırlarının 1964 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi yerleşkesinin kurulması ile sabitlendiğini söyleyebiliriz. Bu tarihten itibaren de fiziki oluşumunu tamamlayan Ortabağçede 1988 yılına kadar öğrencilerin tamamı tarafından kullanılmıştır. Bu iki açıdan önemlidir; ilk olarak bu alan bugün Ortabağçeye ait en ufak bir temsile sahip bir birey tarafından sol görüşlü grupların “hakimiyeti” altında olarak tanımlanır. Bu o kadar kanıksanmış bir durumdur ki bu alanın bir zamanlar ortak kullanım alanı olduğu, hatta fotoğraf 1’de de görüldüğü gibi sağ görüşlü (ülkücü veya muhafazakâr tanımı bu dönem için net olarak oluşmamıştır) öğrencilerin de burayı kullandığı olgusu şaşırtıcı bir bilgi niteliğindedir. Paylaşan tarafından “DTCF Ülkücüleri” başlığı verilen ve 1975 yılına tarihlenen fotoğraf 1’e bakıldığında resimdekilerin (Eyüp Temel, Bahattin Ergezer, Halil Topalan, Mehmet Yaprak, Ali Sabuncuoğlu ve Fahri Çetinkaya) kütüphane binasına giden merdivenlerde yüzleri dil binasına bakacak şekilde oturduğu görülmektedir. Bu fotoğraf bugün “çardak” olarak adlandırılan ve neredeyse sol görüşlü öğrencilerin sahiplendiği bir alanın önünde çekilmiş olması dolayısıyla oldukça önemlidir.

Fotoğraf 1. Kütüphane binasına giden merdivenler

İkinci önemli nokta ise Ortabahçenin herhangi bir kantini ya da kapalı oturma alanı bulunmadığından bu dönemde kalabalık bir yer görünümünde olmayışıdır. Oysa günümüzde Ortabahçe diğer her şeyiyle olduğu kadar kalabalık oluşuyla da ünlüdür. Katılımcı 7 1980 sonrası dönemden itibaren fakültenin kalabalıklaştığını ifade ederken şunları söylemiştir;

[...] Ama 1980 öncesini daha samimi buluyorum ben, çünkü fakültede öğrenci azdı ve herkesi neredeyse isim isim tanırdın. Mezun olduktan sanırım 1 ya da 2 sene sonrasıydı (1984 ya da 1985) fakülteye bir girdim resmen insan kaynıyor. [...] Sanki doğduğum evi yıkmışlar da yerine gökdelen dikmişler gibi gelmişti bana “

Ortabahçenin fiziki sınırlarının oluşmasıyla darbeye varan 16 yıllık dönem Ortabahçe'nin çok boyutlu ve özgün yapısının oluşmasında en büyük etkisi olan dönem olarak gözükmektedir. Bu dönemde oluşan pratikler, isimlendirmeler ve algılar değişime uğrasa da bugüne kadar gelebilen Ortabahçe'nin taşıdığı miraslar olmuştur. Ayrıca Erbaş (2016) özellikle 1960 sonrası fakültesine ilişkin röportajlarında fakültenin kamuya açık yapısına dikkat çeker. Bu dönemde halk tüm etkinliklere katılabilmekte, fotoğraf 2'de de görüldüğü gibi bir engel olmaksızın fakültenin bahçesinden geçmekte ve hatta derslere dahi katılabilmektedir. Bu da darbeye kadar olan dönemde Ortabahçe'nin kamusallığına yönelik güçlü bir veridir.

Fotoğraf 2. 1960 yılı Atatürk Bulvarı ve DTCF

Diyakronik akışta dikkat çekilecek bir başka nokta da bu kamusalılık olmalıdır. DTCF 90’lı yıllar ve 2000’li yılların başı boyunca çevik kuvvet polisinin sürekli içeri girdiği, günümüzde dahi görülen uzun demir korkulukları, dikenli telleri, güvenlik kameraları ve kapıdan hiç ayrılmayan güvenlik görevlileri ile akla kazınmışken bunlar olmadan fakültenin 40 yıldan fazla zaman geçirmesi de oldukça şaşırtıcıdır. Modern kentte mülkiyet, rant ve sıkışmışlık kavramları ekseninde yapıların sınırlarının belirginleştiği hatta güçlendirildiği bir ortamda mülkiyet ya da rantla yolu kesişmeyecek bir fakültenin günümüzdeki belirgin sınırlarını da şüphesiz başka çerçeveden okumak gerekir. Bu noktada Ortabahçe’nin ilk dönemi olarak 1964-1980 olarak tanımlanabilir. Burada öğrencilerin ve bazen de vatandaşların vakit geçirdiği bir “kamusal alan” görmek mümkündür. Bu dönemin sonuna, yani darbeye doğru politik tartışmalar alevlense de burası genel olarak çatışmadan uzak kalmıştır. Yine bu dönemde hem fakülte hem de Ortabahçe kalabalık değildir ve özellikle Ortabahçe’de bir kantin olmadığından öğrencilerin orada bulunmasının tek sebebi orada bulunmak istemeleridir.

Küresel petrol krizinin 1970 yılında patlak vermesiyle kırılğan ekonomiler borçlanma döngüsüne girmiş ve böylece başlayan süreçte dünyanın çoğunluğu liberal ekonomi politikalarına geçiş yapmıştır. Dolayısıyla 70’li yıllar sonrası dünya refah ve tüketim kavramlarıyla çerçeveselendirilebilir. Fakat bu küresel trend sürerken Türkiye bundan bir parça uzak kalmıştır çünkü 80’lere doğru artan siyasi gerginlik, ülkede çatışmalara yol açmış ve toplum şiddetli şekilde ayrılmıştır. Toplumda artan kamplaşmanın gündelik hayatın her noktasına etki ettiği söylenebilir ve eğitim kurumları da bundan nasibini almıştır. Özellikle yükseköğretim kurumlarında karşıt görüşlü öğrenciler sık sık şiddet olaylarıyla anılmıştır ve bunların çoğunda da kolluk kuvvetlerinin müdahaleleri söz konusu olmuştur. Fotoğraf 3’te bu müdahalelerden birinde Mülkiye’nin ikonik merdivenlerinden tırmanan bir polis panzeri görülmektedir. Kurumlardan bağımsız olarak genel tabloya baktığımızda ise ülkedeki asayişin tam anlamıyla sağlanamadığı göze çarpar. Bu yıpratıcı süreç sonrasında gelen darbe ise ülke tarihine tartışmasız bir şekilde damga vurmuştur. Seçilmişlerle birlikte binlerce insanın tutuklandığı darbe sonrası dönem Türkiye siyasi tarihinde travmatik bir dönüm noktası olarak çoğu alanda etkisini göstermiştir.

Ortabahçe’nin ve dolayısıyla fakültenin diyakronik akışında ilk dönem diyebileceğimiz aralık bu çerçevede oluşmuştur. Bu 16 yıllık süresince Ortabahçe sıradan bir mekândan kamusal bir alana dönüşmüş ve 1980’e doğru gelindiğinde mekâna dair pratikler, söylemler ve temsiller oluşmaya başlamıştır. Bunu katılımcı 7’nin Ortabahçe’de vakit geçirmeye yönelik verdiği bilgilerden anlamak mümkündür. Katılımcı bu dönemde sol görüşlü öğrencilerin buraya “mecbur bırakıldığını” ifade ederken kantini ve kapalı alanı bulunmayan bir bahçede durmanın aslında çok mantıklı gelmediğini vurgulamıştır.

1980 öncesi ve sonrası ayrımı Türkiye için konu her ne olursa olsun gerçekliği olan bir ayrımdır. Bu nedenle Ortabahçe'nin ikinci dönemi belirgin olarak 1980 sonrası olarak tanımlanabilir. Bu dönemde Ortabahçe için önemli olan nokta mekân pratiklerinin oluşumudur. 1974 yılında Ortabahçe maddi açıdan var olsa da o dönemde burada bir kantin olmadığı bilinmektedir. 1980'ler öncesinde de günümüzdeki öğrenci işlerinin olduğu alanda bulunan kantin taşınmış ve böylece "Arka Kantin" denilen ve dil binasının Kızılay'a bakan cephesindeki kantin oluşmuştur. Katılımcı 2 fakültede okumaya başladığı 1985 senesinde fakültedeki görünümü şu şekilde anlatmıştır;

[...] Ben 1985 yılında fakülteye girdiğimde hiç öyle çatışmalı kavgalı bir ortam yoktu. 12 Eylül'e giden süreçte gerçekten fakültede karışıklıklar yaşanmış ama ben geldiğimde gerçekten naiif bir ortam vardı. [...] O dönemde tek kantin bugünkü arka kantini mesela, mecbur sağcısı da solcusu da orda dururdu ama bir şey olmazdı yani. [...] o olaydan sonra 3 gün kadar tatil edildi okul, kantin de dönem sonuna kadar kapatıldı zaten. Ertesi sene okula geldiğimizde Solcu öğrenciler Ortabahçe'de daha fazla vakit geçiriyordu ama tabii orada bir büfe yok o zamanlar; yine çay almaya filan arka kantine gidiyorlar. Tabii gidip gelirken sürtüşmeler yaşanmaya başladı, bazı ufak kavgalar sayıca artmaya başlayınca sol görüşlü öğrenciler yönetimle görüştü, yönetim de çare olsun diye çay kazanları koydu bugünkü tiyatro banklarının olduğu kısma. Bir sene sonra da yönetim ufak bir büfe kurulmasına izin verince orada daha birbirinden ayrılmış oldu gruplar [...]

Özetlemek gerekirse 1980 sonrası dönemde Ortabahçe popülasyonunun arttığı, 92 yılı itibarıyla de cazibe alanı haline gelmiş bir yer olarak görünmektedir. 90'lı yıllar bugünkü mekânsal ayrışmanın ortaya çıktığı fakat buna rağmen Ortabahçe'nin bir kamusal alan olarak öne çıkışını sürdürdüğü yıllar olmuştur. Tabii ki Ortabahçe bir fakülte bahçesi oluşu nedeniyle kamusal alandır ancak buranın gündelik yaşamın bir parçası oluşu ve sosyal, siyasi ya da etnik kimliğinden bağımsız şekilde insanları bir araya toplayışı onu bir kamusal alan yapmaktadır.

1990 yılı sonrasında küresel değişimlerin ülke ve fakülte üzerindeki etkilerinin giderek arttığı bir dönemden bahsedilebilir. Bu dönemde Ortabahçe deneyimi de bu kapsamda değişmiş ve dönüşmüştür. Tabii aynı şekilde Ortabahçe temsilleri de. Bu dönem kısaca dijitalleşmenin yükselişi olarak düşünülmelidir. Ortabahçe ve onun temsilleri dijitalleşmiş, gündelik yaşam dijitalleştiği kadar Ortabahçe de onunla beraber gelmiştir. Örneğin bu dönemin başlarında medya görsel içerikler üretmek bireylere yeni yerler gösterme yeteneği kazanmıştır ve bunun ile edindiği mevkii renkli yayın ve dijital dönüşüm ile güçlendirmiştir. Bu bağlamda medyanın yansıttığı yeni yerlerden biri de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi olmuştur. Bu, fakülteyi rivayet edilen bir yer olmaktan çıkartıp görülen bir yer haline getirmiştir. Böylece olumlu ya da olumsuz, birey bir yargıya sahip olmuştur. Savunulan bu düşünce özellikle 2000 sonrasında Ortabahçe'de bulunmuş kişilerle yapılan mülakatlarda da ortaya çıkan bir durumdur. Örneğin katılımcı 1 DTCF'nde öğrenimine başladıktan sonra aile ve yakın çevresinin medya temsilleri nedeniyle fakülteyi sürekli kavga olan bir yer olarak hayal ettiklerini belirtmiştir.

Sonuç olarak Ortabahçe'nin tarihsel akışı büyük oranda toplumsal ve küresel olaylarla ilintilidir. Burası, ülkenin politik, ekonomik ve kültürel sisteminin içine işlediği ve bunlardaki değişimlerden kolayca etkilenen bir yer olarak diğer birçok muadilinden ayrılır. Yerler bizim zihnimizle ve deneyimimizle yaşayan yerler iken Ortabahçe deyim yerindeyse bağımsız bir organizmadır.

Ortabahçe'ye Senkronik Bakış ya da Temalarla Ortabahçe

Ortabahçe'ye diyakronik bakış “temsiller” ile ilgili iken senkronik bakış daha çok Ortabahçe deneyimi ve onun sürekli olarak devam eden söylemsel inşasıyla alakalıdır. Varlığını savunduğumuz bu inşayı mümkün kılan da Ortabahçe'yi deneyimleyen öznelerdir. Bu mekânda özneler deneyimlerini bir söylem içerisinde işleyerek kendi “yer”lerini yaratırlar. Burada şundan da bahsetmek gerekir; Lefebvre'ün mekân üçlemesindeki temsil mekânları oldukça öznedir ve o mekandaki bireylerin her günkü edimlerinin somut bağlamıdır (Lefebvre, 2014). Bu açıdan temsil mekânı çoğunlukla bireyin gündelik hayatına ilişkindir ve onu önemli kılan De Certeau'nün strateji ve taktik ikiliğinde taktığın uygulandığı bağlamın gündelik hayat oluşudur. Saussure'ün *langue*'si gibi De Certeau'nun taktığı birey seviyesinde farklılaşan deneyimle ilgilidir. Bu kabullerden hareketle Ortabahçe de bir yapı veya daha büyük bir yapının yansımalarını barındıran bir mekân olarak düşünülebilir. O halde Ortabahçe'deki bireylerin gündelik hayat pratikleri aynı anda var olan farklı mekân deneyimleri yaratır. Dolayısıyla aynı anda birden fazla Ortabahçe'yi görebilmek senkronik bir bakış açısı gerektirir. Senkron, yani eşzamanlılık post-modernitenin ruhunu yansıtan önemli bir kavramdır. Post-modern dönemde zamansız makro anlatılar yerini birbiri ile senkron mikro anlatılara bırakır. O halde içinde Ortabahçe'yi barındıran mikro hikâyeler Ortabahçe'nin eşzamanlı gelişen söylemsel inşalarının genel hatlarını çizecektir.

Bir sahne olarak Ortabahçe. Sahne, sergilenen ve izleyenlerin bulunduğu bir “gösteri” mekânıdır. Ortabahçe, insanların geçtiği ve durduğu bir yer olarak sergilenmenin ve izlenmenin de gerçekleştiği bir yerdir. O halde Ortabahçe bir bakıma sahne olarak düşünülebilir. Ortabahçe'deki kamusal halinin büyük bir bölümü de izlenmek ve izlemek üzerine kuruludur. Gündelik yaşam, karşı cinsle flört, bir enstrümanın çalınması ya da sadece Ortabahçe'de duruyor olmak bireyi sergileyen konumuna taşıyabilir. Bu açıdan Ortabahçe'de iki noktanın akla geldiği söylenebilir. Bunlardan birincisi siyasi gösterinin izlendiği dil binası merdivenleridir. Öğrenciler buradan “Tiyatro Merdivenleri” olarak bahsederler.

Fotoğraf 3. Ortabahçe’de yüksek katılımlı bir protesto

Tiyatro merdivenleri Ortabahçe’nin merkezinde geçen ve genelde protesto amaçlı olayların izleneceği bir tribün haline gelmiştir, Fotoğraf da bu tribünden çekilmiştir. Burada olmak katılımcı 12 tarafından “Ana caddeye bakan bir evde oturmak gibi” tanımlanmıştır, katılımcıya göre hareketin ve canlılığın odağı olan bu alanda seyir de bir o kadar keyifli olmaktadır. Bu konuda katılımcı 1 şu ifadelerle burayı anlatmıştır;

“[...] Yabancı diller binasının önündeki merdivenlerde de sürekli aynı kişilerin oturduğunu görebilirdiniz. Bunlar da tanıdık simalardı tabii ki, sonuçta hafta içi her gün gördüğümüz kişiler [...] Burada tabiri caizse seyreltilmiş bir solculuk vardı diyebilirim, bu lafta da şunu ifade etmeye çalışıyorum; burada oturan kişiler çardağa gitmezler fakat eylem ve bildiri okunduysa sonrasında mutlaka alkışla desteklerlerdi [...] Bu açıdan bir tür tribün diyebiliriz buraya “

Katılımcı burada derinliği olan bir benzetme kullanmıştır çünkü gerçekten de tiyatro merdivenleri bir şeylerin sergilenemeyeceği kadar kıyıda kalmışken onların izlenebileceği bir noktadır. Dolayısıyla sahne kavramının akla gelen ilk anlamında düşünüldüğünde Ortabahçe siyasi eylemin sahnesi konumundadır. Tüm sol fraksiyonlar eylemlerini Ortabahçe’de gerçekleştirmekte ve bildirimlerini okumaktadırlar. Fotoğraf 3 de bu eylemlerden biri esnasında çekilmiştir. Bu noktada, Ortabahçe’nin tercih edilişi elbette fiziki alan yetersizliği ile alakalıdır ancak bu tek neden değildir, Ortabahçe “görünmenin” daha kolay olduğu bir yerdir. Bu da Ortabahçe’nin bir siyasal sahne görevi gördüğünün kanıtıdır.

Bahsedilmesi gereken ikinci görme-görünme mekânı ise “Podyum”dur. Podyum Ortabahçe’den Ana Bina’nın avluya bakan girişine kadar giden yoldur ve sağlı sollu

bankların bulunduğu uzun bir koridora benzetilebilir. Ortabahçe kullanıcıları tarafından sıkça tercih edilen bir nokta olan bu koridor benzeri alanın Podyum olarak adlandırması ise iki tarafı izleyenlerle dolu bir sahneye benzetimle fakülte öğrencileri tarafından kurulmuş bir alegoridir. Burası yürüyenlerin seyredildiği ve hatta onlar hakkında yorumların yapıldığı bir yerdir. Burada daha çok beğenilme kavramı devreye girer ve burası gençlerin karşı cinsle etkileşime geçtiği bir sahne haline gelir.

Çatışma alanı olarak Ortabahçe. Zihnimizde sürekli kavganın yaşandığı bir yer olarak kodlanan Ortabahçe çoğunlukla yanlış ve eksik temsillerin kurbanı olmuştur. Özellikle medya aracılığıyla edindiğimiz temsiller yönlendirilmiş ve belirli bir sansasyonellik bağlamında oluşturulmuştur ancak bu temsiller birçok bakımdan yanlışlık içerse de burası çatışmanın ve kavganın sık yaşandığı bir mekândır. Ortabahçe, mekânda ve mekân için gerçekleşen mücadelenin, yani kısaca mekân mücadelesinin en uzun soluklu örneklerinden birinin görülebileceği alanlardandır. Burası 8500 kişilik bir fakültenin en popüler alanı olarak mülkiyete dair mücadeleden uzaktır. Fakat Ortabahçe'nin bazı alanlarının kullanımına dair güçlü bir mücadele vardır. Bu doğrultuda 'Çardak' ve 'Arka Kantin' olarak adlandırılan yerler fakültedeki sağ ve sol görüşlü öğrenciler tarafından sahiplenilmiş yerlerdir.

Çalışma kapsamında mülakat yapılan katılımcıların tamamı fakültede en az birkaç kez çatışmaya varan kavgalara şahit olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcı 2 Ortabahçe'de çatışma tarihinin 1988 yılına dayandığını belirtmiş ve bu tarihte yaşanan bir olaydan sonra sağ ve sol görüşlü öğrencilerin mekân kullanımını ayırdıklarını belirtmiştir. Ayrıca çatışma bağlamında yürütülen mülakatlarda şu da dikkat çekmiştir; katılımcılar da belirli siyasi veya ideolojik görüşleri desteklediğinden bu "çatışma"lar hakkında farklı anlatılara sahiptir. Bu da bu yerin söylemsel inşasında ideolojik söylemlerin de etkili olduğunu gösterir.

Yaşamda gruplar arası fikir ayrılıkları ve çatışmalar sıkça görülür. Başka bir açıdan değerlendirildiğinde siyaset tamamen bu fikir ayrılıklarıyla alakalıdır. Ek olarak, siyaset mikro ölçekte farklılaşabilse de makro ölçekte aynı söylemleri paylaşır. Dolayısıyla burada kendini yeniden üreten bir "çatışma" pratiğinin var olduğu söylenebilir. Bhaskar (1979) açık sosyal sistemlerin yapı ve aktör bağlamında ele alınmasına benzer bir şekilde "İnsanlar... kapitalist ekonomiyi üretmek için bir işte çalışmazlar. Ancak çalışmak eylemi nihayetinde kapitalist ekonomiyi besler durumdadır" demiştir. Bunu Ortabahçe'ye de uygulamak mümkündür. Burada aktörler Türkiye'de 60'lı yıllar ve sonrasında yaşanan politika temelli ayrışmayı derinleştirmek amacıyla güç mücadelesine ya da çatışmaya girmemektedirler. Fakat bahsedilen mücadele politika temelli ayrışmaların yeniden üretim sistemidir. Mücadele, ayrışmanın nihai sonucunu ve gerekli koşullarını oluşturur.

Ortabahçe'de çatışma özellikle 1980-2010 arasında Ortabahçe ve DTCF temsilinin odak noktası olmuştur. Bu noktada medya, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bağlamında

birçok eksik ve yanlış temsilin sorumlusu olarak görülebilir. Yine de fakültede yaşanan kavgalar oldukça tehlikelidir ve çoğu zaman yaralanmalara sebep olur. Hatta araştırmacının izlenimleri ve katılımcı mülakatları bu kavgaların bir düzeninin dahi olduğu yönündedir. Yani fakültede siyasi kavgaların mekân pratikleri doğrultusunda geliştiği söylenebilir.

Gündelik Hayat Mekânı Olarak Ortabahçe. Coğrafyacıların gündelik hayat çalışmalarında etkilendiği düşünürlerden Lefebvre (2014) meşhur mekânsal üçlüsünde gündelik hayat kavramına iki noktada temas etmektedir. İlk olarak algılanan mekân, yani mekânsal pratiğin anlaşılmasında gündelik rutinler işaret edilir. Bu kavram mekânın fiziken deneyimlenmesine ilişkindir. İkinci olarak ise temsil mekânları kavramına bakmak gerekir çünkü bu kavram aynı zamanda yaşanan mekân olarak da tanımlanır. Lefebvre'e göre temsil mekânları öznel ve kullanıcıların her günkü edimlerinin somut mekânıdır (Lefebvre, 2014). Bu açıdan temsil mekânı çoğunlukla bireyin gündelik hayatına ilişkindir.

Üniversite öğrencisinin hayatı kampüs kavramından bağımsız olarak ele alınamaz. Genel olarak kampüs yapıları ve açık alanları bir öğrencinin gündelik hayatının çoğunluğunu kaplar. Bu doğrultuda gündelik hayattaki çoğu kavramın kampüste de yansımalarının olduğunu görebiliriz. Örneğin tüketim, görünürlük, sınıf ayrımı gibi tüm olgular veya gündelik hayat rutinleri, sokak canlıları ya da kirlilik gibi gün içinde daha az dikkatimizi çeken tüm kavramların karşılığı kampüse vardır. Bu bize buranın yalıtılmış bir laboratuvar olmadığına göstergesidir. Ortabahçe'de gündelik hayat da bahsettiğimiz tüm olgulardan ve kavramlardan bağımsız değildir. Örneğin burası hem bir tüketim mekânı hem de tüketilen bir mekândır.

Ortabahçe'de gündelik hayat aynı zamanda Ortabahçe'yi inşa eden bir olgudur ve genellikle burayı deneyimleyen özne ile alakalıdır, gündelik hayat bireyin alanıdır. Dolayısıyla onu istediği gibi yaşar ya da anlamlandırır. Oranı değişken olmakla beraber Ortabahçe'nin gündelik hayatına dokunamadığı öğrenci neredeyse yoktur. Çalışma kapsamında yapılan mülakatlarda kimi zaman Ortabahçe'den olabildiğince kaçınmak isteyen kişilere de rastlanmıştır. Buna rağmen bu kişilerin de gündelik hayatlarında Ortabahçe'nin çok ufak da olsa bir yeri vardır. Bununla ilgili Katılımcı 9'un ifadesi önemli görülmektedir;

“Ben mümkün olduğunda Ortabahçe’de olmamaya çalışırım [...] olmamak kelimesini şöyle açabilirim; zorunda kalmadıkça vakit geçirmiyorum, çayımı alıp tekrar binaya geçiyorum ya da çok uzak bir köşede, mesela matbaa tarafına doğru bir bankta oturuyorum [...] Bunun sebebi olarak kalabalıktan hoşlanmamamı gösterebilirim. Kalabalığın bir parçası olmak ve onun içinde kaybolmak beni yoruyor. O yüzden kalabalığı gözleyen olmayı tercih ediyorum fakültede.”

Gündelik hayat teorileri, her ne kadar büyük anlatı diye anılan teorilerin zıddında gözükse de aslında yapısal ilişkilerden bağımsız değildir. Bu yanı sıra, gündelik hayat

coğrafyaları ile mikro mekân üzerinden makro ilişkiler anlaşılabilir. Bu bağlamda, Ortabahçe'deki çay içme, sohbet etme, dinlenme, gösteri yapma ve fotoğraf çekme gibi gündelik hayata dair mekânsal pratikler belli temsilleri içermektedir. Sonuç olarak her gün işe gittiğimiz rota, iş yerimiz ya da evimiz gibi bizim için gündelik hayat mekânı olan yerleri düşündüğümüzde Ortabahçe'nin de öğrenciler, akademisyenler ve personel açısından gündelik hayat mekânı olduğunu görürüz. Burası boş zafer meydanlarından veya binlerce kişilik stadyumlardan farklı bir alanı temsil etmektedir. Burası insanların, fakülte içinde hem durduğu hem de geçtiği bir sokağa benzetilebilir. Özel hikâyeler ve toplumsal temsiller gündelik hayata dair pratiklerle bu meydana hayat bulmaktadır.

Ortabahçe'nin Söylemsel İnşası

Belli bir tarihi süreklilik ve süreksizliğin karışımı ile geçmişten günümüze gelen Ortabahçe, DTCF içinde çok önemli bir yerdir. Onu önemli kılan ise, daha önceki bölümlerde ele alındığı üzere; Ortabahçe'nin belli bir tarihselliğin ve yine belli bir toplumsallığın ya da temsillerin ürünü olmasıdır. Peki, bu tarihsellik ve toplumsallığın yansımaları olarak Ortabahçe söylemi nasıl oluşmuştur?

İlk olarak dikkat çekilmesi gereken husus; söylem ve temsil kavramı arasındaki yakın ilişkidir. Çoğu zaman birbirinin yerine kullanılan bu iki kavram neredeyse iç içe geçmiştir (Hall, 1997). Bize göre; iç içe geçmiş bu iki kavram aslında aynı olgunun farklı yönünü vurgulamaktadır. Buna göre, temsil kavramı üstteki yapısal unsurların aşağıya yansımaları imlerken söylem ise üstyapının aşağıya yansıyan inşası sürecidir. Bir başka ifade ile söylem için temsillerin inşası süreci de denebilir. Örneğin, bir mekânın ne anlama geldiği ya da neyi temsil ettiği; aynı zamanda ona anlam veren güçlerin ve onu oluşturan unsurların mücadelesini de kendi içinde barındırır. Kısacası, mekâna hangi söylemin hâkim olacağı; onu oluşturan temsillerin mücadelesi ve etkileşimidir. O halde, Ortabahçe'nin söylemsel inşası bir an değil anlar topluluğudur, burada üzerinde durulması gereken bir diğer olgu “süreç”tir ve süreç denilince geçmişten geleceğe doğru giden tarihsel bir çizgi akla gelmektedir. Şüphesiz Ortabahçe'yi anlamak istiyorsak bu kronolojik akışı bilmemiz gerekmektedir. Fakat söz konusu olan Ortabahçe'nin söylemsel inşası ise, zaman kavramının da akışı değişebilir ve genelde biz bir mekâna dair söylem inşası ettiğimizde bu, şimdiki zamanın içine geçmiş ve gelecek zamanı da kapsar haldedir. Bu olgu şöyle somutlaştırılabilir; yaklaşık yirmi yıl önce yaşanmış siyasi ya da toplumsal bir olay anlatılırken anlatan kişinin geçmişteki dünya görüşü kadar şimdiki zamana dair politik fikirleri ve gelecek planları da anılan olaya dair ifadelerini etkileyebilir. Bu yüzden, Ortabahçe'nin söylemsel inşası geçmiş ile geleceğin şimdiki zamanda karışarak tasarlandığı sözlerdir. Burada tasarlanma ifadesi önemlidir çünkü söylemsel inşası denilen şey, bireyin ya da belli bir grubun mekâna dair tasarısıdır.

Yapısalcı coğrafya perspektifinden bakılırsa, Ortabahçe'nin söylem düzeyinde inşası çeşitli zıtlıkların mücadele alanıdır. Yapılan mülakatlara göre, Ortabahçe'de modernite ve geleneksellik, ilericilik ve gericilik, sağ ve sol, politik ve apolitik, büyük meseleler ve küçük dünyalar, görünenin ardını görme ve tüketim toplumunda görünme gibi zıtlıklar öne çıkmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi Türkiye'deki siyasi ve toplumsal tartışmaların izini Ortabahçe'de görmek mümkündür. Bu yanı sıra, Ortabahçe öznelere "Türkiye algısı ve anlatısı"ndan bağımsız değildir. Hatta Ortabahçe, oradaki bireylerin nasıl bir Türkiye arzuladıklarına dair unsurlar da içermektedir. Peki, makro ölçekteki Türkiye anlatısının bir nevi mekâna yansımaları şeklinde okunabilecek Ortabahçe, acaba bir mikro mekân olarak hangi anlatının ürünüdür. İşte bu noktada, yukarıda anılan Ortabahçe içindeki zıtlıklara yakından bakmak faydalı olacaktır.

Toplumsal, politik ve kültürel olarak derin yarılmaları içinde barındıran zıtlıklar eş zamanlı olarak çatışma, etkileşim ve yeniden üretimi de ihtiva etmektedir. Bu bağlamda, post-yapısalcı coğrafyalar perspektifi olgunun anlaşılmasında oldukça yararlı olacaktır. Post-yapısalcı düşünce hayata dair zıtlıkları aşma çabası içinde olduğu için Ortabahçe'deki zıtlıklar ele alınırken bu zıtlıkların göreceliği mutlaka göz önüne alınmalıdır. O halde denilebilir ki; Ortabahçe'nin söylemsel inşası çoklu, akışkan ve iç içe geçebilen göreceliklerin mücadelesi ve etkileşimidir.

DTCF modern Türkiye'nin istisnai bir kuruluştur. Bizzat fakültenin kuruluş amacı modern Türkiye'nin inşasına katkıdır ve bu fakültenin ortasındaki Ortabahçe'nin söylemsel inşası da modernite söyleminden bağımsız olarak düşünülemez. Yapılan mülakatların çoğuna göre fakülte modern Türkiye'nin; Ortabahçe'de modern bir fakültenin kalbindedir. Onu Türkiye'deki diğer üniversitelerdeki benzer mekânlardan ayıran en önemli özellik budur. Ortabahçe'nin söylemsel inşasında geleneksellik çift yönlüdür. Birinci yol modern Türkiye öncesini temsil eden geleneksellik iken ikinci yol ise bizzat modern Türkiye tecrübesinin ürettiği gelenekselliktir. Açıkçası modernite ve geleneksellik arasındaki mücadele aynı zamanda farklı gelenekler arasındaki mücadeledir ve Ortabahçe'nin söylemsel inşasında bu nüanslar göz ardı edilmemelidir. Bütün bu nüanslara rağmen, yapılan mülakatlarda Ortabahçe'ye dair en çok vurgulanan şey; Ortabahçe'nin söylemsel inşasında modernite başat unsurdur ve bunun sözel yansımaları ise; "DTCF; modern Türkiye'nin kalesi" şeklindedir.

Yapılan mülakatlarda ve Ortabahçe'deki politik gösterilerde vurgulanan ilericilik/gericilik ve sağ/sol ayrımına dair zıt söylemler tam da bu noktada önemlidir. İlericilik kavramı moderniteden bağımsız düşünülmemelidir. Ancak, Ortabahçe bağlamında ilericilik ve gericilik zıtlığı felsefi bir ayrım olduğu kadar aynı zamanda farklı politik fikirler alanıdır. Örneğin, Ortabahçe'deki çoğu dünya görüşü modernite ve fakültenin kuruluş amacında uzlaşmasına rağmen ilericilik ve gericilik ya da sağ ve sol düşünce bağlamında ayrılmaktadır. Tam da bu noktada söylemsel inşası için mücadele söz

konusudur. İlginç olan olgu ise, mekânın diğer zıtlığı ötekileştirerek tanımlanma çabasıdır. Buna göre, “Ortabahçe asla gericiğin mekânı olamaz” ifadesinin karşısında “asıl gerici sizsiniz” ifadesini görmek mümkündür. Ya da “Ortabahçe’de faşist istemiyoruz” cümlesinin karşısında “Ortabahçe komünistlerin mekânı değildir” cümlesini görmek mümkündür. Ortahahçe’nin tarihi, aslında biraz da bu iki farklı söylemin mücadelesidir ve bu mücadele ile eş zamanlı olarak mekânsal mücadele, mekânsal dışla(n)ma ve mekânsal ayrışma gibi olguları da görülmektedir. Bu mücadele alanında, farklı dönemlerde hâkim söylem değişse de Ortahahçe’nin uzun tarihi göz önüne alındığında genel olarak “ilerici ve sol” söylemlerin mekana hakim olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, diğer unsurları da içinde barındırmak kaydı ile moderniteyle beraber ilerici fikri ve sol bakış açısı Ortahahçe’nin söylemsel inşasında başat unsurlardır.

Temsil ve söylem kavramları ekonomi-politik yapılardan bağımsız düşünülemez, dolayısıyla Ortahahçe’nin söylemsel inşası denilince soğuk savaş sonrası dönemin izlerini mekânda sürmek gereklidir. Sağ ve sol; ilerici ve gerici ayrımının görece muğlaklaştığı bir zamanda eskinin politik anlamları da dönüşüme uğramıştır. Bu bağlamda, politik olma ve apolitiklik; büyük meseleler ve küçük dünyalar, görünenin ardını görme ve tüketim toplumunda görünme gibi ayrımlar Ortahahçe’nin söylemsel inşasında önemlidir. Ortahahçe’deki sağ ve sol düşünceye bağlı öğrenciler “çoğu öğrencinin politik meselelere duyarız olması, insanların apolitikleşmesi ve tüketim toplumu bağımlısı olma” gibi konularda ortak payda da buluşabilmektedir. Her ne kadar bazı noktalarda uzlaşma olsa da farklı dünya görüşleri birçok konuda ayrışmaktadır. Bu ayrışmaları eskisinden farklı kılan ise mücadelenin kimlikler ve semboller üzerinden yürümesidir. Daha önemli olan ise, politik olanın parodileşmesidir. Eskinin sert kavgaları ve siyasi gösterileri artık çoğu zaman seyirlik gösteri halini almıştır. O halde, kimlikler, semboller ve politik parodiler de Ortahahçe’nin söylemsel inşası sürecine dâhil edilmelidir.

Bütün bunlardan hareketle denilebilir ki, Ortahahçe bireylerin hikâyeleri ve toplulukların anlatılarından oluşan bir yerdir ve buraya dair oluşan söylemler sürekli bir oluşum içindedir. Her ne kadar bu oluşum, yeniden kurgulamayı içerse de başat unsurlar da vardır. Sonuç olarak, Ortahahçe modern Türkiye’nin sembol mekânlarının içinde bir yerdir ve burada politik mücadeleler de mekâna dair oluşan temsillerde etkindir. Geçmişten gelen özelliklere ilaveten, Ortahahçe küreselleşen dünyada ve üniversite kavramının değiştiği günümüzde kimlikler, semboller, politik parodiler alanıdır. Şüphesiz, söylem farklı unsurlarına göre yeniden kurulur. Bu bağlamda, Ortahahçe bir hatıra mekânıdır ve onun hatıraya dair çağrışımları söylemsel inşasında oldukça önemlidir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazarlık Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarımı: H.İ., A.U.; Veri Toplama: H.İ.; Veri Analizi /Yorumlama: H.İ., A.U.; Yazı Taslağı: H.İ.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi: A.U.; Son Onay ve Sorumluluk: H.İ., A.U.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. Peer-review: Externally peer-reviewed.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of study: H.İ., A.U.; Data Acquisition: H.İ.; Data Analysis/Interpretation: H.İ., A.U.; Drafting Manuscript: H.İ.; Critical Revision of Manuscript: A.U.; Final Approval and Accountability: H.İ., A.U. H.İ., A.U.

Conflict of Interest: The authors declares no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Kaynakça/References

- Agnew, J. A. (2014). *Place and politics: The geographical mediation of state and society*. Routledge.
- Anderson, B. (2019). Cultural geography II: The force of representations. *Progress in Human Geography*, 43(6), 1120–1132. <https://doi.org/10.1177/0309132518761431>
- Ankara Üniversitesi Yapı İşleri Teknik Daire Başkanlığı. (t.y.). <http://yapiisleri.ankara.edu.tr/>
- Bhaskar, K. (1979). A multiple objective approach to capital budgeting. *Accounting and Business Research*, 10(37), 25–46. <https://doi.org/10.1080/00014788.1979.9728736>
- Chambers, I. (2008). *Migrancy, culture, identity*. Routledge.
- Cosgrove, D., & Jackson, P. (1987). New directions in cultural geography. *Area*, 48(3) 95–101.
- Creswell, J. W. (2016). *30 Essential skills for the qualitative researcher*. Sage Publications.
- Cresswell, T. (2014). *Place: An introduction*. John Wiley & Sons.
- Demir, Ö., & Acar, M. (2005). *Sosyal bilimler sözlüğü*. Adres Yayınları.
- De Saussure, F. (2011). *Course in general linguistics*. Columbia University Press.
- Gospodini, A. (2004). Urban morphology and place identity in european cities: Built heritage and innovative design. *Journal of Urban Design*, 9(2) 225–248. <https://doi.org/10.1080/1357480042000227834>
- Erbaş, H. (2017). *Bir Cumhuriyet çınarı: Sözlü tanıklıklarla Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 75 yılı*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Fouberg, E. H., & Murphy, A. B. (2020). *Human geography: People, place, and culture*. John Wiley & Sons.
- Foucault, M. (1980). *Power, knowledge: Selected interviews and other writings, 1972-1977*. Vintage.
- Hall, S. (1997). The work of representation. In *Representation: Cultural representations and signifying practices* (pp. 13–75). Sage.
- Hall, S. (2001). Foucault: Power, knowledge and discourse. In M. Wetherell, S. Taylor, & S. Yates (Eds.), *Discourse, theory and practice* (pp. 72–81). Sage publications.
- Hummon, D. M. (1992). Community attachment. In I. Altman & S. M. Low (Eds.), *Place attachment* (pp. 253–278). Plenum Press
- Jorgensen, B., & Stedman, R. (2001). Sense of place as an attitude: Lakeshore owners' attitudes toward their properties. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 233–248. <https://doi.org/10.1006/jevps.2001.0226>

- Koyuncu, A. (2011). Levi-Stratuss yapısalcılığı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 253–262.
- Lefebvre, H. (2014). *The critique of everyday life: The one-volume edition*. Verso Books.
- Low, S. M., & Altman, I. (1992). *Place attachment: A Conceptual inquiry*. In I. Altman & S. M. Low (Eds.), *Place attachment* (pp. 1–12). Plenum Press
- Lynch, K. (2010). *Kent imgesi*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. Sage Publications.
- Massey, D. (2012). *Power-geometry and a progressive sense of place*. Routledge.
- McNeill, D., & Tewdwr-Jones, M. (2002). Architecture, banal nationalism and re-territorialization. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(3), 738–743.
- Pinterest. (2022, Kasım 29). Ankara Üniversitesi ülkücüleri. <https://tr.pinterest.com/budun9/1-ankara-universitesi-ülkücüleri>
- Steele, F. (1981). *The sense of place*. CBI Publishing Company.
- Şeşen, E. (2015). Öğrenci hareketleri ve medya: Geçmişten günümüze Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi örneğinde medyanın öğrenci hareketlerine bakışı (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuan, Y. F. (1976). Humanistic geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 66(2), 266–276.
- Tuan, Y. F. (1977). *Space and place: The perspectives of experience*. University of Minnesota Press. www.ataturkicimizde.org